

Ympäristöministeriölle

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/2758/2025

Suomen Vesiensuojelun Keskusliitto ry:n lausunto

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ympäristönsuojelulain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi – yhdyskuntajätevesidirektiivin kansallinen täytäntöönpano

1. Yhteenveto

Suomen Vesiensuojelun Keskusliitto ry (jäljempänä Liitto) kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi, jolla pannaan kansallisesti täytäntöön uudelleenlaaditun yhdyskuntajätevesidirektiivin (EU) 2024/3019 keskeisiä osia. Liitto pitää direktiivin kansallista täytäntöönpanoa tarpeellisena ja vesiensuojelun kannalta merkittävänä uudistuksena. Uudistus voi parhaimmillaan vahvistaa yhdyskuntajätevesien, hulevesien, mikroepäpuhtauksien, ravinnekuormituksen ja vesitiedon hallintaa tavalla, joka tukee vesipuitteiden direktiivin mukaisten tilatavoitteiden saavuttamista.

Liitto kuitenkin katsoo, että esitysluonnosta tulee jatkovalmistelussa vahvistaa erityisesti vesien tilan, valuma-alueelähtöisen suunnittelun, avoimen vesitiedon ja käytännön toimeenpanon näkökulmasta. Sääntelyn tulee varmistaa, ettei kansallinen liikkumavara johda vesien- ja merenhoidon tavoitteiden heikentymiseen tai siihen, että tosiasiallisesti merkittäviä kuormituslähteitä jää sääntelyn ja seurannan ulkopuolelle. Kansallisessa soveltamisessa keskeistä on kuormituksen vaikuttavuuden arviointi ja ennakointi.

- direktiivitaajaman määritelmän tulee olla ennakoitava, mutta sen ei tule kaventaa täytäntöönpanoa tavalla, joka heikentää vesien tilaa koskevaa tietopohjaa, EU-raportointia tai riskiperusteisten toimien kattavuutta.
- käsiteltyjen yhdyskuntajätevesien riskinarvioinnille tulee antaa selkeä asema lupa-, valvonta- ja tarkkailumenettelyissä. Riskinarviointi ei saa jäädä ainoastaan hallinnolliseksi ympäristötiedon koosteeksi.
- typelle, fosforille ja mikroepäpuhtauksille herkkien alueiden määrittelyssä tulee hyödyntää vesienhoitosuunnitelmia, merenhoitosuunnitelmaa, alueellisia seurantatietoja sekä erityisesti paikallista asiantuntemusta.
- hulevesien ja sekaviemärien ylivuotojen hallintasuunnittelun tulee olla valuma-alueelähtöistä, yhdenmukaisesti ohjeistettua ja käytännön toimenpiteisiin johtavaa. Luontopohjaiset ratkaisut, kuormituksen syntypaikkainen ehkäisy ja riittävä seuranta on nostettava keskiöön.
- mikroepäpuhtauksien, mikromuovien, PFAS-yhdisteiden, lääkijäämien ja teollisuus- ja laitospäätevesien hallinta on kytkettävä vahvasti sekä lähteellä tapahtuvaan päästöjen ehkäisyyn että tuottajavastuuseen. Kustannuksia ei tule siirtää kohtuuttomasti vesihuollon asiakkaille.
- alueellisten vesiensuojeluyhdistysten asiantuntemus, pitkäaikaiset aikasarjat ja paikallistuntemus tulee ottaa järjestelmällisesti mukaan riskinarviointeihin, hulevesien hallintasuunnitelmiin ja kuormitukselle herkkien alueiden määrittelyyn.
- vesienhoidon sitovista ympäristötavoitteista poikkeamista koskevan ehdotuksen tulee olla tarkkarajainen ja poikkeuksellinen. Sitä ei tule käyttää lupamenettelyjen keventämisen välineenä, vaan vain tilanteissa, joissa kokonaisvaikutus vesien tilaan on osoitetusti myönteinen ja vaihtoehdot on huolellisesti selvitetty.

2. Liiton yleinen kanta

Liitto kannattaa yhdyskuntajätevesidirektiivin täytäntöönpanoa ja pitää erityisen tärkeänä, että kansallinen sääntely vahvistaa vesienhoidon ja merenhoidon tavoitteiden toteutumista. Yhdyskuntajätevesien käsittely on ollut Suomessa monelta osin korkeatasoista, mutta muuttuvat kuormitusolosuhteet, ilmastomuutoksen lisäämät rankkasateet, hulevesien laatuongelmat, mikroöpäpuhtaudet ja vesistöjen paikalliset herkkyydet edellyttävät aiempaa kokonaisvaltaisempaa sääntelyä ja seuranta.

Liiton lähtökohtana on, että yhdyskuntajätevesidirektiivin täytäntöönpanon tulee tukea vesipuitedirektiivin heikentämiskieltoa ja hyvän tilan tavoitetta. Täytäntöönpanossa ei tule tehdä ratkaisuja, jotka kaventavat vesiensuojelun tiedollista perustaa tai siirtävät ympäristöriskejä tulevaisuuteen. Kiertotalous, energiatehokkuus ja lupamenettelyjen sujuvuus ovat tärkeitä tavoitteita, mutta ne eivät saa syrjäyttää vesien tilan parantamista ja pilaantumisen ehkäisemistä.

Liitto painottaa, että käytännön vesiensuojelutyössä tarvitaan sekä valtakunnallista yhtenäisyyttä että paikallista asiantuntemusta. Alueelliset vesiensuojeluyhdistykset toimivat kunnissa, valuma-alueilla ja vesistöissä käytännön toimeenpanijoina, seurantatiedon tuottajina ja hankkeiden toteuttajina. Tätä osaamista tulee hyödyntää sääntelyn toimeenpanossa jo valmisteluvaiheesta alkaen.

3. Direktiivitaajaman määritelmä ja soveltamisalan kaventumisen riski

Esitysluonnoksessa ehdotetaan uutta direktiivitaajaman määritelmää. Direktiivitaajamalla tarkoitettaisiin aluetta, jonka asutuksen kuormitus on yritystoimintaan yhdistettynä tai ilman sitä vähintään 1 000 asukasvastinelukuna (avl) ja tiheydeltään vähintään 25 avl hehtaaria kohden. Liitto pitää perusteltuna, että taajamien määrittelystä säädetään laissa ja että määrittely tehdään hallintopäätöksellä. Tämä vahvistaa ennakoitavuutta ja oikeusturvaa.

Liitto pitää kuitenkin ongelmallisena sitä, että kansallinen liikkumavara käytettäisiin ehdotuksessa käytännössä mahdollisimman suppean soveltamisalan suuntaan. Direktiivin johdanto-osassa mainittu 10–25 avl/ha on ohjeellinen viitekehys, eikä kansallisen täytäntöönpanon tulisi automaattisesti ankkuroida määritelmää sen ylärajalle. Vesien tilan näkökulmasta olennaista ei ole vain asutuksen tiheys, vaan myös vastaanottavan vesistön herkkyyks, virtaama, laimenemisot, kuormituksen kumuloituminen, yhdyskuntarakenteen muutos ja ilmastomuutoksen vaikutukset.

Liitto esittää, että direktiivitaajaman määrittelyyn lisätään riskiperusteinen täydentävä elementti. Sen mukaan alue voidaan määritellä direktiivitaajamaksi tai saattaa direktiivin keskeisten seuranta- ja käsittelyvelvoitteiden piiriin myös silloin, kun 25 avl/ha tiheysraja ei täyty, mutta yhdyskuntajätevesien tai niihin kytkeytyvien hulevesien johtamisesta voi aiheutua merkittävä riski vesimuodostuman ekologiselle tai kemialliselle tilalle, pohjavedelle, juomaveden hankinnalle, uimavedelle, virkistyskäytölle tai vesiluonnolle.

Liitto kiinnittää huomiota myös siihen, että direktiivitaajamien päivittäminen kymmenen vuoden välein voi olla liian harvaa tilanteessa, jossa yhdyskuntarakenne, ilmasto-olosuhteet ja vesistökuormitus muuttuvat. Päivitystymti tulisi vähintään sovittaa yhteen vesienhoidon kuuden vuoden suunnittelusyklin kanssa tai säätää mahdollisuudesta välipäivitykseen, jos alueen kuormitus, vesistövaikutukset tai yhdyskuntarakenne olennaisesti muuttuvat.

- ehdotettua 25 avl/ha rajaa ei tule käyttää tavalla, joka johtaa vesien tilan kannalta merkittävien alueiden jäämiseen tosiasiallisesti direktiivin ohjausvaikutuksen ulkopuolelle.

- määrittelyssä tulee ottaa huomioon vastaanottavan vesistön tila ja herkkyys, ei yksinomaan asutuksen tiheys.
- direktiivitaajamien päätösmenettelyssä tulee kuulla myös alueellisia vesiensuojeluyhdistyksiä ja muita paikallista vesistö- ja kuormitustietoa tuottavia toimijoita.
- taajamien määrittelyä koskevat tausta-aineistot, paikkatiedot ja kuormituslaskelmat tulee julkaista avoimesti ja koneluettavassa muodossa, henkilötietosuoja huomioiden.

4. Riskinarviointi on kytkettävä lupiin, valvontaan ja tarkkailuun

Liitto kannattaa sitä, että käsiteltyjen yhdyskuntajätevesien johtamiseen liittyvistä riskeistä säädetään erikseen ja että riskinarviointi kattaisi kaikki yhdyskuntajätevedenpuhdistamot ja ne vesimuodostumat, joihin jätevedellä voi olla vaikutusta. Tämä on tärkeä uudistus, koska jätevesien vaikutuksia tulee arvioida vesimuodostuman todellisessa tilayhteydessä, ei vain puhdistamon teknisen toiminnan perusteella.

Esitysluonnoksen mukaan riskinarvioinnilla ei kuitenkaan olisi itsenäisiä oikeusvaikutuksia, vaan se olisi ympäristötietoa, jota käytettäisiin eri lakien mukaisissa menettelyissä. Liitto katsoo, että tämä voi tehdä sääntelystä liian heikkoa. Riskinarvioinnilla tulee olla selkeä menettelyllinen seuraus: jos riskinarviointi osoittaa merkittävän riskin, toimivaltaisella viranomaisella tulee olla velvollisuus arvioida lupamääräysten, tarkkailuohjelman, päästöarvojen tai muiden riskinhallintatoimien ajantasaisuus.

Riskinarvioinnin tulee olla myös riittävän laaja. Siinä tulee tarkastella vähintään ravinnekuormitusta, orgaanista kuormitusta, hygieenisia riskejä, mikromuoveja, mikroepäpuhtauksia, lääkkeitä, PFAS-yhdisteitä, teollisuus- ja laitosjätevesien vaikutuksia, mikrobilääkeresistenssiä, hulevesiä, ylivuotoja, purkupaikkojen soveltuvuutta, vesistön virtaamia ja laimenemista sekä yhteisvaikutuksia muun kuormituksen kanssa. Erityistä huomiota tulee kiinnittää pieniin ja herkkiin vesistöihin, pohjavesialueisiin, vedenhankinnan kannalta tärkeisiin alueisiin, uimavesiin ja rehevöityneisiin rannikkovesiin.

Liitto esittää, että lakiin tai vähintään asetustason sääntelyyn lisätään velvoite kuvata riskinarvioinnissa myös toimenpidesuositukset, vastuutaho, aikataulu ja seuranta. Riskinarvioinnin yhteenvedon sisällyttäminen vesienhoitosuunnitelmiin on kannatettavaa, mutta se ei yksin riitä. Riskinarvioinnin tulee vaikuttaa suoraan myös ympäristönsuojelulain mukaiseen lupa- ja valvontakäytäntöön.

5. Typelle ja fosforille herkäät alueet sekä rehevöitymisen torjunta

Suomi on aiemmin määritelty kansallisesti rehevöitymiselle herkäksi alueeksi. Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että jatkossa typelle ja fosforille herkäät alueet määritettäisiin erikseen Lupa- ja valvontaviraston päätöksellä Suomen ympäristökeskuksen ehdotuksesta. Liitto pitää alueiden täsmällisempää määrittelyä mahdollisena, jos se aidosti parantaa toimenpiteiden kohdentamista eikä johda ravinteidenpoiston vaatimustason heikentymiseen.

Liitto painottaa, että Suomen vesistöjen ja erityisesti rannikkovesien rehevöitymisongelma edellyttää edelleen vahvaa ravinnekuormituksen vähentämistä. Alueiden määrittelyssä tulee käyttää vesienhoitosuunnitelmia, merenhoitosuunnitelmaa, kuormitusmalleja, tarkkailutietoja, pitkäaikaisia aikasarjoja ja alueellista asiantuntemusta. Herkäksi alueeksi tulee määritellä myös sellaiset valuma-alueet ja vesimuodostumat, joissa yhdyskuntajätevesien osuus ei ole suurin kuormituslähde, mutta

joissa pistekuormituksen vähentäminen on vesien tilan kannalta vaikuttava ja kustannustehokas toimi.

Ravinteidenpoiston sääntelyssä tulee noudattaa periaatetta, jonka mukaan vesimuodostuman tila ja tavoittila sekä ravinteiden rehevyyttä lisäävä vaikutus (minimiravinne) ratkaisevat vaatimustason. Typen luonnollisen pidättymisen huomioon ottaminen on perusteltua arvioitaessa jätevesivaikutuksia laajemmin alapuolisilla vesistöalueilla. Arviointien tulee perustua läpinäkyviin, ajantasaisiin ja alueellisesti todennettuihin tietoihin. Luonnollista pidättymistä ei tule käyttää perusteena vaatimustason alentamiseen tilanteissa, joissa vastaanottava vesistö tai merialue on rehevöitynyt, rehevöitymisvaarassa tai vesienhoidon tavoitteiden saavuttaminen on epävarmaa ja tyyppikuormituksella arvioidaan olevan suoraan rehevyyttä lisäävä vaikutus.

Liitto pitää tärkeänä, että ravinteiden talteenotto ja kierrätys kytketään yhdyskuntajätevesien käsittelyyn. Lietteen ja käsitellyn veden hyödyntäminen voi tukea kiertotaloutta, mutta se edellyttää haitta-aineiden, mikromuovien ja hygieniariskien hallintaa. Ravinteiden kierrätys ei saa olla peruste ravinteiden päästämiselle vesistöön, vaan ravinteet tulee saada talteen turvallisesti ja hyödyntää siellä, missä niistä on hyötyä ilman vesistökuormituksen kasvua.

6. Mikroepäpuhtaudet, mikromuovit ja aiheuttamisperiaate

Liitto pitää mikroepäpuhtauksien ja mikromuovien huomioon ottamista yhtenä direktiivin keskeisimmistä vesiensuojelullisista uudistuksista. Lääkejäämät, kosmetiikkaperäiset aineet, PFAS-yhdisteet, teollisuus- ja laitosjätevesien haitta-aineet sekä mikromuovit muodostavat kasvavan riskin vesiekosysteemeille, pohjavesille, raakavedelle ja virkistyskäytölle. Mekaaninen ja biologinen puhdistus sekä ravinteiden poisto eivät yksin riitä poistamaan kaikkia ympäristön ja terveyden kannalta merkittäviä yhdisteitä.

Vaikka mikroepäpuhtauksien poistovelvoitteita ja tuottajavastuuta koskeva sääntely sisältyy pääosin myöhempään täytäntöönpanovaiheeseen, nyt käsillä olevassa esityksessä tehtävät ratkaisut määrittävät sen, miten mikroepäpuhtauksille herkkä alueet tunnistetaan ja miten riskinarviointia käytetään. Liitto esittää, että mikroepäpuhtauksille herkkien alueiden määrittelyssä noudatetaan varovaisuusperiaatetta. Herkiksi alueiksi tulee katsoa ainakin vedenhankinnan kannalta merkittävät alueet, uimavedet, vähäisen laimenemisen vesistöt, pohjavesivaikutteiset alueet, vesiviljelyyn tai kalatalouteen liittyvät alueet sekä vesimuodostumat, joiden ekologinen tai kemiallinen tila on heikentynyt tai vaarassa heikentyä.

Liitto korostaa aiheuttamisperiaatetta. Mikroepäpuhtauksien ja mikromuovien poistosta aiheutuvia kustannuksia ei tule siirtää ensisijaisesti vesihuollon asiakkaille. Laajennettu tuottajavastuu tulee toteuttaa niin, että se kattaa riittävällä tavalla investoinnit, käytön, seurannan, raportoinnin ja tarvittavan riskiperusteisen lisäkäsittelyn. Samalla tulee vahvistaa päästölähteellä tapahtuvaa päästöjen ehkäisyä, esimerkiksi teollisuus- ja laitosjätevesien ennakkosääntelyllä, esikäsittelyvaatimuksilla, sopimuksilla ja valvonnalla.

Mikromuovit on sisällytettävä sekä jätevesien että lietteen seurantaan. Puhdistamoiden korkea poistoteho ei poista tarvetta toimille, koska suuri kokonaisvirtaama voi johtaa merkittävään vesistökuormitukseen myös pieninä pitoisuuksina. Erityisesti lietteen maatalouskäytössä on varmistettava, ettei mikromuoveja tai pysyviä haitta-aineita siirretä vesistöihin ja maaperään kiertotalouden nimissä.

7. Hulevedet ja sekaviemärien ylivuodot

Liitto pitää erittäin tärkeänä, että hulevedet ja rankkasateiden aiheuttamat ylivuodot nostetaan yhdyskuntajätevesien sääntelyn keskeiseksi osaksi. Ilmastonmuutos lisää rankkasateita ja ääri-ilmiöitä, minkä vuoksi hulevesien määrä ja laatu vaikuttavat entistä selvemmin vesistöjen tilaan, kaupunkiluontoon, uimavesiin ja vesihuollon häiriönsietoon.

Esitysluonnoksessa kokonaisvaltaiset yhdyskuntajätevesien hallintasuunnitelmat kytkettäisiin yhdyskuntarakentamislain hulevesien hallintasuunnitteluun. Liitto pitää tätä rakenteellisesti perusteltuna, mutta katsoo, että sääntelyn tulee varmistaa suunnitelmien todellinen vaikuttavuus. Suunnitelmat eivät saa jäädä yleisluonteisiksi strategioiksi, vaan niiden tulee sisältää mitattavat tavoitteet, toimenpiteet, vastuut, aikataulu, kustannusarvio, seuranta ja kytkentä vesienhoidon tavoitteisiin.

Kuntien rooli hulevesien riskinarvioinnissa on perusteltu paikallistuntemuksen vuoksi. Samalla tarvitaan valtakunnallisesti yhtenäiset kriteerit, jotta taajamien välinen vertailu, kansallinen raportointi ja vesien tilan turvaaminen toteutuvat yhdenmukaisesti. Riskinarvioinnissa tulee hyödyntää myös alueellisten vesiensuojeluyhdistysten tuottamaa seurantatietoa ja paikallista kuormitusosaamista.

- hulevesisuunnittelun tulee perustua valuma-alueeseen eikä pelkästään hallinnollisiin kunta- tai taajamarajoihin.
- ensisijaisia toimia tulee olla kuormituksen ehkäisy syntypaikalla, hulevesien viivytyks ja imeytys, luontopohjaiset ratkaisut, kaupunkivihreä, kosteikot, tulvatasanteet ja erillisviemäroinnin parantaminen.
- riskinarvioinnissa tulee hyödyntää kuntien paikallistuntemusta, mutta myös alueellisten vesiensuojeluyhdistysten tuottamaa seurantatietoa ja paikallista kuormitusosaamista.
- hulevesien laatua tulee seurata riittävästi, ei pelkästään määrällistä tulvariskiä.
- suunnitteluvelvoitteen tulee voida ulottua myös alle 10 000 avl:n taajamiin, jos vastaanottava vesistö on herkkä tai pilaantumisriski on merkittävä.

8. Kiinteistökohtaiset jätevesijärjestelmät

Liitto pitää kannatettavana, että direktiivitaajamissa sijaitsevien kiinteistökohtaisten jätevesijärjestelmien tiedot kootaan ja että järjestelmien tulee saavuttaa vähintään sama ympäristön ja ihmisten terveyden suojelun taso kuin viemärointiin perustuvassa ratkaisussa. Esitysluonnoksen mukaan tällaisten järjestelmien määrä olisi direktiivitaajamissa vähäinen. Tämä ei kuitenkaan poista tarvetta selkeään rekisteröintiin, valvontaan ja riskiperusteiseen tarkastukseen.

Kiinteistökohtaisilla järjestelmillä voi olla paikallisesti merkittäviä vaikutuksia erityisesti pienissä vesistöissä, rantavyöhykkeillä, pohjavesialueilla ja haja-asutuksen tihentymissä. Liitto esittää, että jatkovalmistelussa varmistetaan kiinteistökohtaisten järjestelmien rekisterien yhteentoimivuus vesitalouden ja ympäristöhallinnon tietojärjestelmien kanssa sekä se, että tietoja voidaan hyödyntää vesienhoidon suunnittelussa ja paikallisessa riskinarvioinnissa.

Kunnille ja kiinteistönomistajille tulee laatia selkeä ohjeistus siitä, milloin viemäriin liittymisestä voidaan poiketa, miten järjestelmän toimivuus osoitetaan ja miten järjestelmiä valvotaan. Vesien tilan kannalta herkissä kohteissa poikkeuksia tulee tulkita varovaisesti.

9. Teollisuus- ja laitosjätevedet yhdyskuntajätevesien kokonaisuudessa

Yhdyskuntajätevedenpuhdistamoille johdettavat teollisuus- ja laitosjätevedet voivat sisältää haitta-aineita, jotka vaikeuttavat puhdistusprosessia, heikentävät lietteen hyödyntämismahdollisuuksia ja lisäävät vastaanottavien vesistöjen riskejä. Tähän kokonaisuuteen tulee kiinnittää erityistä huomiota sekä nyt käsillä olevassa täytäntöönpanossa että myöhemmässä sääntelyvaiheessa.

Liitto esittää, että teollisuus- ja laitosjätevesien osalta sääntelyssä vahvistetaan päästölähteellä tapahtuvaa riskien hallintaa. Puhdistamon toiminnanharjoittajalla tulee olla riittävät tiedonsaantioikeudet, vaikutusmahdollisuus viemäriin johdettavien jätevesien ehtoihin ja oikeus edellyttää esikäsittelyä silloin, kun jätevesi voi sisältää prosessia haittaavia tai vesistöön kulkeutuvia aineita. Erityistä huomiota tulee kiinnittää PFAS-yhdisteisiin, raskasmetalleihin, mikromuoveihin, biosideihin, liuottimiin, lääkeaineisiin ja muihin pysyviin tai kertyviin aineisiin.

Viemäriin johdettavien teollisuus- ja laitosjätevesien hallinnan tulee olla osa riskinarviointia, puhdistamojen ympäristölupia ja vesihuoltolaitosten sopimus- ja maksukäytäntöjä. Aiheuttamisperiaatteen tulee näkyä myös siinä, ettei haitta-aineiden hallinnan kustannuksia siirretä perusteettomasti kotitalouksille.

10. Veden uudelleenkäyttö, energianeutraalius ja kiertotalous

Liitto suhtautuu myönteisesti käsitellyn yhdyskuntajäteveden uudelleenkäyttöön, energiatehokkuuteen, ravinteiden talteenottoon ja jätevesialan kiertotalousratkaisuihin. Ne voivat vähentää luonnonvarojen käyttöä ja parantaa vesihuollon kestävyyttä. Samalla on varmistettava, että kiertotalousratkaisut eivät johda haitta-aineiden, mikromuovien tai ravinteiden siirtymiseen vesistöihin, maaperään tai ravintoketjuihin.

Veden uudelleenkäytössä tulee arvioida tapauskohtaisesti vaikutukset vastaanottavan vesistön ekologiseen virtaamaan, vesimuodostuman tilaan, pohjaveteen ja terveysriskeihin. Suomessa veden niukkuus ei ole kaikkialla samanlainen kysymys kuin monissa muissa EU:n jäsenvaltioissa, joten uudelleenkäytön tulee perustua ympäristöhyötyyn, turvallisuuteen ja alueellisiin tarpeisiin.

Energianeutraaliuden edistäminen on kannatettavaa, mutta se ei saa heikentää puhdistustulosta eikä johtaa metaani- tai dityppioksidipäästöjen kasvuun. Energiaratkaisujen, lietteenkäsittelyn ja ravinteiden talteenoton tulee perustua kokonaisvaikutusten arviointiin.

11. Vesienhoidon sitovista ympäristötavoitteista poikkeaminen

Esitysluonnoksessa ehdotetaan vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annettuun lakiin uutta yhdyskuntajätevedenpuhdistamolta koskevaa poikkeusta vesien sitovista ympäristötavoitteista. Liitto suhtautuu tähän kokonaisuuteen pidättyvästi ja korostaa, että poikkeusten tulee olla tarkkarajaisia, poikkeuksellisia ja vesien tilan kokonaisparannukseen sidottuja.

Vesipuidedirektiivin heikentämiskielto ja hyvän tilan tavoite ovat vesiensuojelun oikeudellinen perusta. Poikkeusmahdollisuutta ei tule käyttää yleisenä lupamenettelyjen sujuvoittamisen välineenä eikä tilanteissa, joissa vesistön tilan heikkeneminen voidaan ehkäistä vaihtoehtoisella purkupaikalla, paremmalla käsittelyllä, vaiheistuksella, kuormituksen kompensatiolla tai muilla teknisesti ja taloudellisesti toteuttamiskelpoisilla ratkaisuilla.

Liitto esittää, että poikkeusta koskevia edellytyksiä täsmennetään jatkovalmistelussa seuraavasti:

- poikkeus voidaan myöntää vain, jos hanke on kokonaisuutena vesien tilaa parantava tai selvästi vähentää kokonaiskuormitusta valuma-alueella;
- hakijan tulee osoittaa, ettei ympäristötavoitteiden saavuttamista voida turvata muilla toteuttamiskelpoisilla vaihtoehdoilla;
- poikkeuksen vaikutukset vesimuodostuman tilaan on arvioitava aine- ja laatutekijäkohtaisesti sekä yhteisvaikutukset huomioon ottaen;
- poikkeuksen tulee olla ajallisesti rajattu ja siihen tulee liittää seuranta, välitavoitteet ja tarvittaessa lisätoimet;
- päätöksenteossa tulee turvata kansalaisten, vesialueiden omistajien, virkistyskäyttäjien ja vesiensuojelutoimijoiden osallistuminen ja muutoksenhaku.

12. Vesitieto, seuranta ja alueellisten toimijoiden rooli

Liitto pitää hyvänä, että esitysluonnos lisää ympäristötietoa ja vahvistaa yleisölle tiedottamista. Vesitiedon on kuitenkin oltava avointa, laadukasta, yhteentoimivaa ja käytännössä hyödynnettävää. Tämä koskee erityisesti direktiivitaajamien määrittelyä, kuormitukselle herkkien alueiden päätöksiä, riskinarviointia, hulevesien hallintasuunnitelmia, puhdistamokohtaisia tarkkailutietoja, ylivuotoja, mikroepäpuhtauksia ja lietteen laatua.

Liitto esittää, että kaikki keskeiset tausta-aineistot julkaistaan avoimena paikkatietona ja koneluettavina aineistoina siltä osin kuin tietosuoja ja turvallisuus eivät sitä estä. Avoin tieto vahvistaa tutkimusta, päätöksentekoa, kansalaisten osallistumista ja käytännön vesiensuojeluhankkeiden kohdentamista.

Alueelliset vesiensuojeluyhdistykset ovat tässä keskeinen voimavara. Niillä on pitkäaikaisia vedenlaadun aikasarjoja, paikallistuntemusta, puhdistamo- ja vesistöraportointiin liittyvää asiantuntemusta sekä kykyä toimia kuntien, vesihuoltolaitosten, maanomistajien, yritysten ja viranomaisten välissä käytännön toimeenpanossa. Liitto esittää, että sääntelyn perusteluissa ja toimeenpano-ohjeissa todetaan erikseen alueellisten vesiensuojeluyhdistysten rooli tiedon tuottajina, riskinarviointien tukena ja toimenpiteiden käytännön toteuttajina.

13. Resurssit ja toimeenpanon laatu

Esitysluonnoksessa Suomen ympäristökeskukselle, Lupa- ja valvontavirastolle, kunnille ja vesihuoltolaitoksille osoitetaan uusia tehtäviä. Liitto pitää huolestuttavana, jos näille tehtäville ei varata riittäviä voimavaroja. Riskinarvioinnit, herkkyysalueiden määrittely, hulevesisuunnittelu, kuuleminen, tietojärjestelmät ja seuranta eivät ole vain hallinnollisia tehtäviä, vaan niiden laatu ratkaisee täytäntöönpanon vesiensuojelullisen vaikuttavuuden.

Liitto esittää, että valtion talousarviossa ja toimeenpano-ohjelmassa varataan erilliset resurssit direktiivin kansalliseen täytäntöönpanoon, erityisesti viranomaisten työpanokseen, kunnille annettavaan ohjeistukseen, hulevesien ja mikroepäpuhtauksien seurantaan sekä alueellisten toimijoiden osallistamiseen. Ilman resursseja on vaarana, että sääntely lisää muodollisia velvoitteita mutta ei johda vesien tilan kannalta riittäviin toimiin.

14. Liiton esitykset jatkovalmisteluun

Liitto esittää, että esitysluonnosta täydennetään jatkovalmistelussa vähintään seuraavasti:

- direktiivitaajaman määritelmää täydennetään riskiperusteisella soveltamismahdollisuudella ja määrittely sidotaan vesimuodostuman tilaan ja herkkyyteen.
- direktiivitaajamien päivitysrytmi sovitetaan vesienhoidon kuuden vuoden sykliin tai lakiin lisätään välipäivitysmahdollisuus olennaisissa muutostilanteissa.
- riskinarvioinnille säädetään selkeä menettelyllinen seuraus lupa-, valvonta- ja tarkkailumenettelyissä.
- typelle, fosforille ja mikroepäpuhtauksille herkkien alueiden määrittelyssä hyödynnetään alueellisia seurantatietoja ja paikallista asiantuntemusta.
- hulevesisuunnitelmien sisältöä täsmennetään niin, että ne sisältävät mitattavat tavoitteet, toimenpiteet, vastuut, aikataulut, rahoituksen ja seurannan.
- mikromuovit, PFAS-yhdisteet, lääkkeitä ja muut mikroepäpuhtaudet sisällytetään riskinarvioinnin ja seurannan keskeisiin muuttujiin.
- teollisuus- ja laitosjätevesien päästölähteellä tapahtuvaa hallintaa vahvistetaan ja puhdistamoiden toiminnanharjoittajille turvataan riittävät tiedonsaanti- ja vaikutusmahdollisuudet.
- vesienhoidon ympäristötavoitteista poikkeamista koskevaa sääntelyä täsmennetään siten, että poikkeus on aidosti poikkeuksellinen, ajallisesti rajattu ja vesien tilan kokonaisparannukseen sidottu.
- vesitiedon avoimuutta, yhteentoimivuutta ja paikkatietopohjaista julkaisemista vahvistetaan.
- alueellisten vesiensuojeluyhdistysten rooli kirjataan perusteluihin ja toimeenpano-ohjeisiin.
- täytäntöönpanolle varataan riittävät resurssit sekä viranomaisille, kunnille että käytännön vesiensuojelutyön toimijoille.

15. Lopuksi

Uudelleenlaaditun yhdyskuntajätevesidirektiivin kansallinen täytäntöönpano on merkittävä mahdollisuus vahvistaa vesien tilaa, vähentää yhdyskuntaperäistä kuormitusta ja parantaa vesitiedon hyödyntämistä. Tavoite toteutuu vain, jos sääntely johtaa käytännön toimenpiteisiin valuma-alueilla, puhdistamoilla, viemäriverkostoissa ja hulevesien hallinnassa.

Liitto katsoo, että esitysluonnos sisältää useita kannatettavia elementtejä, mutta sitä tulee vahvistaa vesien tilan näkökulmasta. Kansallinen liikkumavara tulee käyttää vesien suojelun ja toimeenpanon vaikuttavuuden parantamiseen, ei soveltamisalan kaventamiseen tavalla, joka voi heikentää tiedonkeruuta, raportointia tai tulevien toimien kohdentumista. Vesipuitedirektiivin heikentämiskielto, varovaisuusperiaate, aiheuttamisperiaate ja avoin vesitieto tulee nostaa täytäntöönpanon läpileikkaaviksi periaatteiksi.

Suomen Vesiensuojelun Keskusliitto ry

Helsingissä 2.7.2026

Hannu Moilanen
Toiminnanjohtaja